

Perheen Häviäminen

Kirj. Alexandra Kollontai.

TOTUUTTA ei pidä salata. Entisajan totuttu perhe, jossa päänä ja elättäjänä oli mies ja jossa vaimo oli vain miehen rinnalla oleva olio, jolla ei ollut omaa tahtoa, ei omia rahoja, eikä omaa aikaansa — tämä perhe on meidän silmissämme muuttumassa. Mutta pelätä tätä ei pidä. Vain meidän oma tietämättömyytemme, oppimattomuutemme, saattaa meidät ajattelemaan ikäänkuin kaikki se, johon me olemme tottuneet, ei koskaan muuttuisi. Niin on ollut ja niin tulee olemaan. Ei ole mitään sen erheellisempää kuin tämä sananparsa. Jos tutkiskelemme kirjoista, miten ihmiset ovat eläneet ennen, tulee selväksi, että kaikki muuttuu, ettei ole ollut sellaisia tapoja, ei ole sellaista valtiojärjestelmää, sellaisia tottumuksia, jotka jatkuisivat muuttumattomina. Ja perhe ihmiskunnan eri ajanjaksoina on useaan kertaan muuttanut muotoaan, on aikaisemmin ollut kokonaan toisenlainen. Aikoinaan oltiin sitä mieltä, että ainoana oikeana perhemuotona on pidettävä yhteisperhettä, s. o. sellaista, jossa perheen päänä on *äiti-vankus* ja hänen ympärillään asuvat ja yhdessä ahertavat hänen lapsensa, lastensa lapset ja vielä heidänkin lapsensa. Oli myös *patriarkallinen* perhe, jossa perheen vanhinta nimitettiin isäksi, isännäksi, ja hänen ympärillään, hänen isällisen silmänsä johdon alla, alistuen hänen tahtoonsa ja laintulkintaansa, elivät lapset ja lastenlapset. Vielä nykyisinkin maaseudulla talonpoikaisväestön keskuudessa voi tällaisia perheitä tavata. Siellä ovat siveyskäsitteet ja perhelait toisenlaiset kuin kaupunkiyöläisten perheessä, siellä on paljon tapoja, joita ei laisinkaan ole kaupunkiproletariaatin perheessä. Perhemuodot tapoineen vaihtuvat ja ovat erilaisia eri kansojen keskuudessa.

On kansoja: turkkilaiset, arabialaiset, persialaiset, joitten keskuudessa laillisesti hyväksytään, että yhdellä miehellä on useita vaimoja. On ollut ja vieläkin on heimoja, joitten keskuudessa päinvastoin taas sallitaan yhden naisen pitävän useampia miehiä. Me olemme tottuneet siihen, että neidoilta lailliseen avioliittoon asti mies vaatii neitseellisyyttä, mutta on ollut kansoja, joiden keskuudessa nainen kehuskeli rakastajiensa lukumäärää, pukemalla niin monta rengasta käsiinsä ja jalkoihinsa, kuinka monta aviomiestä hänellä oli ollut. Monet niistä yleisistä tavoista, jotka hämmästyttäisivät meitä ja joita me kutsuisimme siveettömäksi, toisilla heimoilla ja kansoilla katsotaan laillisiksi — ja se, mitä meillä pidetään laillisena ja yleisenä tapana, se heistä on "syntiä". Senpä tähden siis ei ole syytä säikkyä sitä, jos perheessä nyt tapahtuu muutoksia, jos siinä vanha kuoleutuu tarpeettomana ja meidän silmissämme suhde naisen ja miehen välillä rakentuu uusiin puitteisiin. Tulee vain asiat ottaa järkevän ajattelun kannalta: mitä perheessä on vanhentunut ja mitkä oikeudet ja yleiset tavat työläismiehen ja työläisnaisen, talonpojan ja talonpoikaisnaisen välisessä suhteessa kaikista enimmän soveltuvat uuden elämän puitteisiin. Mikä soveltuu, se tulee elämään, mutta se, mikä on vanhaa, entisaikaista elettyä elämää, suurtilallisten ja omistavan kapitalistiluokan valtakauden kirokun orjuuden aikaista, se hävitkään ja kadotkoon yhdessä omistavan luokan, proletariaatin vihollisten, köyhälistön vihollisten kanssa.

Perhe, se perhe, johon on tottunut kaupunkilais- ja maalaisköyhälistö on myös palanen entisyyttä. Muinoin juuri sellainen perhe — suljettu, luja, joka piti papin vihkimää avioliittoa ikuisesti pysyvänä — oli tarpeellinen kaikille perheen jäsenille. Kuka olisi ollut ruokkinut, vaatettanut ja kasvattanut lapsia, kenpä olisi opettanut heitä järkeen, viisautteen ilman perhettä? Perheessä, johon me olemme tottuneet, työskentelee mies, hän elättää vaimon ja lapset, vaimo on emännöitsijä, kotonaolija ja oman kykynsä mukaan lastensa kasvattaja. Mutta viime vuosisadalla kaikissa maissa, missä hallitsee kapitali, missä nopeasti lisääntyvät palkkatyölle perustuvat tehtaat y. m. kapitalistiset yritykset, tämä totuttu perhemuoto hajoaa. Valitsevat tavat ja tottumukset vaihtuvat — vaihtuvat yhdessä ympäristön elintasojen kanssa. Ennen kaikkea suuren muutoksen perheen luonteeseen on tuonut mukanaan *naisten ryhtyminen palkkatyöhön*. Mutta kapitalismi on pakoittanut myöskin naisen etsimään ansiomahdollisuutta kodin ulkopuolelta. Miehen työansio ei ole riittänyt perheen elättämiseen, myöskin naisen on täytynyt lähteä ansiotyöhön ja koputella tehtaan konttorin ovia. Vuosi vuodelta

kasvaa työvään luokan naisten luku kodin ulkopuolella, tehtaissa, tai päivätoissa, kauppalikkeissa, konttoreissa, kotipalvelijan toimissa, pesuliikkeissä ja ravintoloissa. Ennen maailmansotaa Europan ja Amerikan valtioissa suoritettavat laskelmat ovat osoittaneet 60 miljoonaa naista itsenäisesti työskentelevän toimeen tullakseen. Maailmansodan aikana tämä luku suuresti lisääntyi. Lähes puolet näistä naisista on naimisissa olevia. Millainen voi olla siis perhe-elämä, kun vaimo — äiti on työssä kahdeksan tuntia (ja usein enemmänkin) ja meno- ja paluumatkoineen kokonaista kymmenen tuntia.

Kotitalous jää ilman hoitoa, lapset kasvavat ilman äidin valvovaa silmää enimmäkseen kadulla, jätettyinä alttiiksi kaikille mahdollisille vaaroille. Nainen, työläisäiti, yrittää kaikki voimansa saadakseen samalla kertaa suoritettua kolme eri tehtävää: suorittaakseen työnsä tehtaassa, konepajassa, kirjapainossa tai konttorissa miehen rinnalla ja ehtiäkseen vielä taloudesta huolehtimaan sekä lapsiansa vaalimaan. Naisen hartioille on kapitalismi asettanut raskaan taakan: se on muuttanut hänet palkkatyöläisnaiseksi keventämättä hänen työtään taloudessa ja äidin tehtävissä. Naisen hartiat ovat katkeamaisillaan kolminkertaisesta taakasta, hänen rinnastaan nousee voimaton huokaus eikä silmistä kyyneleet pääse kuivumaan. "Naisen osa" on aina ollut karvas, mutta ei milloinkaan niin raskas, valoton naisen elämä ole ollut kuin miljoonien työläisten ollessa kapitalismin ikeen alla, tehdasteollisuuden tuotannon päästessä kukoistamaan.

Mitä nopeammin naisten palkkatyö yleistyy, sitä nopeammin särkyy entisajan perhe. Mitä onkaan perhe-elämä, jos mies ja nainen työskentelevät eri aikoina! Mitä on perhe-elämä, jos naisella ei ole aikaa edes valmistaa ruokaa huolellisesti! Mitä ovat vanhemmat, jos he vuorokausittain työskentelevät raskaassa työssä eivätkä voi tuntiakaan viettää lastensa kanssa! Ennen oli tavallista, että äiti oli emäntänä kotitaloudessa ja lapset hänen ympärillään, hänen tarkan silmänpitonsa alaisina. Nyt on ennätettävä puhalluspillin mukaan kotiin, hiukan ehtiä taloutta järjestää ja myöhästymättä jälleen työhön. Ei se ole elämää, vaan pakkotyötä jokaiselle naimisissa olevalle naiselle. Tällaisessa asemassa perhetalous luhistuu, perhe hajoaa. *Perhe lakkaa olemasta välttämättömyytenä, niin perheen jäseniä kuin yhteiskuntaakin varten.* Entinen perhemuoto jää vain taakaksi.

Mikä piti pystyssä entistä vahvaa, suljettua perhettä? Ensiksi se, että perheen elättäjänä oli mies ja isä. Toiseksi yleinen ja jokaiselle perheen jäsenelle välttämätön talous. Kolmanneksi vanhempien huoltama lasten kasvattaminen. Mitä on tällä hetkellä jällellä entisestä perheestä? Me jo puhuimme siitä, että mies on lakannut olemasta yksinään perheen elättäjänä. Työläisnainen tekee yhtä paljon työtä hänen rinnallaan. Hän on oppinut elättämään itse itseään, ylläpitää lapsensa ja monesti myös miehensä. Jällellä jää talous ja kasvatus, sekä ylläpito

Sodan satoa korjataan!

alikäisistä lapsista. Katsokaamme lähemmin, eikä perhe vapaudu näistä tehtävistä.

Kotitalous lakkaa olemasta välttämätön.

Oli aika, jolloin maaseutu- ja kaupunkiköyhälistöön kuuluva nainen vietti koko elämänsä perheen keskuudessa. Kodin ulkopuolelta ei nainen mitään tiennyt, ja harva halusikaan tietää mitä siellä tapahtui. Mutta kuinka paljon olikaan sensijaan oman perheen piirissä työtä! Ja erilaista työtä ei yksin perhettä, vaan myös koko yhteiskuntaa varten. Nainen ei ainoastaan keittänyt ruokaa, pesseyt, järjestänyt kotinsa, parsinut ja ommellut vaatteita, j. n. e., ei tehnyt ainoastaan sitä työtä, jota tekee tällä hetkellä jokainen työläisnainen tahi talonpoikausköyhälistön nainen, vaan hän teki joukon muita töitä. Hän kehräsi villaa ja pellavia, kutoi palttinaa ja sarkaa, neuloi sukkaa, virkkasi pitsejä, valmisti talveksi kaikkia suolattuja ruokia ja hilloja, savusti ja suolasi lihaa, niin paljon kuin varat sallivat, valmisti kaljaa, valoi kynttilöitä, — ei voikaan luetella kaikkea, mitä silloin naiset tekivät! Niin elivät meidän äitimme ja isoäitimme. Ja vielä nykyäänkin on kaukaisia paikkoja, jotka ovat jääneet etäälle rautateistä ja joissa elämä vieläkin kulkee vanhaan tapaan, joissa nainen emäntänä tekee kaikki työt, joita työläisnaiset suurissa kaupungeissa ja suurissa väkirikkaissa tehdaskeskuksissa eivät enää pitkiin aikoihin ole tehneet.

Meidän isoäitimme aikana oli tämä naisen koti-työ tarpeellista, hyödyllistä, se piti yllä perheen varallisuutta. Mitä ahkerammin nainen työskenteli, sitä paremmin eli talonpoikaisten ja käsityöläisten perhe ja sitä enemmän sai perhe aikaa ja sitä parempi järjestys siinä vallitsi. Tästä perheenemäntien työstä voitti koko yhteiskuntatalous. Naisten kädet eivät valmistaneet ainoastaan keittoja ja keitettyjä perunoita, kuten nykyäänkin, s. o. sitä, mikä välttämättömästi kulutetaan perheessä, vaan valmistettiin myös tarvetavaroita: palttinaa, lankaa, voita j. n. e., joita voitiin viedä torille myytäväksi, s. o. olivat kauppatavaraa.

On totta, että meidän isoäitimme ja heidän äi-

tiensä aikana ei heidän työtään arvioitu rahassa. Mutta jokainen perheen isäntä, talonpoika tai käsityöläinen valitessaan vaimoa, pyrki ottamaan sellaisen, jolla taloudessa, työssä perheen hyväksi oli "kultaiset kädet". Mies laski, että ilman kotityötä ei naisia perheessä kannattanut pitää. Ja yhteiskunnan edun, kansallisen hyödyn kannalta tultiin siihen johtopäätökseen, että mitä utterammin ahkera nainen ja kaikki perheenjäsenet työskentelivät ja valmistivat välttämättömyystavaroita (palttinaa, nahkaa, villaa) perheen tarvetta ja ylijäämän torilla myyntiä varten, sitä enemmän voitti myöskin kansantalous ja koko valtio.

Mutta kapitalismi muutti entisen elämän. Kapitalismin aikana alettiin joukkotuotantona, tehtaissa ja työpajoissa valmistaa niitä tavaroita, joita ennen oli tehty perheissä käsittönä ja jotka etupäässä suoritti emäntä. Kukapa emäntä rupeaa nyt valamaan talikynttilöitä, kehräämään lankaa, kutomaan palttinaa, kun kaikkia näitä tavaroita on myytävänä. Oli aika, jolloin jokaisen nuoren tytön piti oppia kutomaan sukkaa. Nyt moni työläisnainen ei osaa kutoa sukkaa. Mistä hän saisi siihen aikaa? Aika on rahaa eikä kannata puuhata mitään hyötyä ja voittoa tuottamatonta. Mutta nyt on emännille ja työläisille edullisempaa ostaa valmiita sukkaa, kuin itse kuluttaa aikaa niiden kutomiseen. Harva työläisnainen rupeaa enää suolaamaan talveksi kurkkuja tai ahertamaan kokoon muita valmisteita, kun sekatarvakaupoista kaikki nämä tavarat saa ostaa rahalla. Olkoon ostettu huonompaa, olkoot tehdastuotteet kehnompia kuin kotoisen emännän tekemät — työläisnaiselta ei riitä voimaa eikä aikaa taloudenhoitoon. Hän on ennen kaikkea palkkatyöläinen kodin ulkopuolella. Täten häviää vähitellen kodista ja taloudesta kaikki entinen, to-

tuttu työ, jota ilman meidän isoäitimme eivät osanneet perhettä kuvitellakaan. Sen mitä valmistettiin perheessä, valmistavat nyt työlläiset ja työläisnaiset yhteisesti erikoisissa työpajoissa ja tehtaissa. Perhe on nyt enemmän vain kuluttaja, mutta ei tuottaja.

Naisemäntä voipi aamusta iltaan puuhata oman asuntopahasensa siistimisessä, voipi itse huolellisesti paikata ja parsia omat vaatteensa, voipi vaatimattomista aineksista keittää sellaisia ruokalajeja, jotka häntä miellyttävät, iltaan mennessä ei hänen työstään jää minkäänlaista jälkeä, hän ei ole kättensä työllä luonut mitään, jolla olisi kauppa-arvoa. Ja eläköön emäntä vaikka tuhat vuotta, hänen on joka päivä aloitettava taloustyönsä alusta. Taas mies tulee työstä nälkäisenä, taas lapset likaavat vaatteensa. Jokapäiväiset emännän työt jäävät kaikki hyödyttömiksi ja tuottamattomiksi.

Kotitalous häviää. Se väistyy syrjään yhteiskunnallisen talouden tieltä. Työläisnaisen ei kannata itkeä niiden häviötä.

Lasten kasvat.

Mutta mitä jää jällelle perheestä, ellei ole kotitaloutta? Kaipa on vielä yksi perheen yhdysside — lapset. *Kapitalismin aikana lakkaa lapsien opettaminen olemasta perheen huolena*, lapset opetetaan koulussa. Kun lapsi saavuttaa kouluiän, käsitteävät vanhemmat että nyt siirtyy lasten henkisen kehityksen ohjaaminen heidän hallustaan. Mutta perheelle jää vielä paljon muita huolia: lasten ruokinta, jalkineiden ja vaatteiden hankinta, lapsista on kasvatettava rehellisiä ja kelpollisia työmiehiä, jotka pystyvät elättämään itseänsä eivätkä vanhuuden päivinä jättäneet vanhempiaan vaille huolenpitoa. Kuitenkin onnistuu työläisperheitten sangen harvoin täyttää vanhempien velvollisuudet; pienillä työpalkoilla ei voida kyllin riittävästi ruokkia lapsia, ja riittämätön vapaa-aika ei myönnä äidille eikä isälle aikaa kiinnittämään tarpeeksi huomiota nuoren sukupolven kasvattamiseen. Ajatellaan, että perhe kasvattaa lapset. Mutta onko niin? *Proletariaatin lapsia kasvattaa katu!* Proletariaatin lapset eivät ole pitkiin aikoihin tietäneet mitä on perhe-elämä, jonka meidän isämme ja äitimme vielä tunsivat. Samalla vanhempien pieni ansio, perheiden turvattomuus ja nälkä pakoittaa köyhälistö-pojan usein jo kymmenvuotiaana itsensäelättäväksi työläiseksi. Mutta jos poika tai tyttö itse työskentelee, ei heille vanhempien sanat ja opetukset merkitse mitään, entinen kuuliaisuus katoaa, vanhempien valta löyhtyy. Rinnan kotitalouden häviämisen kanssa vähenevät yhä enemmän myöskin sellaiset perheelliset velvollisuudet lapsiin nähden, joita voivat suorittaa vain vanhemmat.

Vanhempien huolehtiminen lapsista perheessä, samoin kuin taloudessa, jakaantui ennen kolmeen osaan: ensiksi — pienokaisten vaaliminen, toiseksi — heidän kasvattamisensa, kolmanneksi — lapsien opettaminen.

Porvarillinen yhteiskunta on varonut menemästä

lian pitkälle työväenluokan avustamisessa, jotta ei edistäisi perheen hajoamista. Kapitalistit ovat sängen hyvin ennakoita laskeneet, että entisajan perhe, jossa nainen oli orja ja mies vastuunalainen perheen hyvinvoinnista ja onnesta, oli paras vapaudenkaipuun jarrutuskeino, vallankumouksellisen hengen kuolettaja työläisistä ja työläisnaisista. Huolehtiminen perheestä nöyryytti työläisen maahan, pakoitti hänet suostumaan myönnytyksiin kapitalisteille. Mitä eivät tekisikään isä tai äiti, jos lapset ovat nälkäisiä?

Ei ahdas, suljettu perhe, jossa vanhemmat riitelevät, jossa on totuttu ajattelemaan vain sukulaisten etuja, voi kasvattaa uusia ihmisiä, vaan siihen sopivat vain sellaiset kasvatukselliset laitokset: lasten leikkikentät, puistot ja tarhat, joissa lapsi tulee kuluttamaan suurimman osan päivästä ja jossa ymmärtäväiset kasvattajat tekevät heistä itse-tietoisia, tunnustavat yhden pyhän tunnustuksen: solidarisuus, toveruus, keskinäinen avuliaisuus ja kiintymys yhteiselämään.

Vanha, entinen perhe hajoaa. Siitä häviää kaikki se työ, kaikki ne siteet, jotka sitä ennen pitivät koossa. Talous häviää, työläisvanhemmat eivät voi huolehtia lapsistaan, eivät jaksa niitä elättää eikä kasvattaa. Tällaisesta tilanteesta kärsivät vanhemmat ja lapset.

Perhe lakkaa tarpeettomana, koska kotitalous ei ole enää hyödyksi, koska se tarpeettomasti vieroittaa työläisen tuottavammasta työstä. Se ei ole tarpeellinen itse perheen jäsenillekään, koska perheen toisen tehtävän — lasten kasvattamisenkin — ottaa yhteiskunta tehtäväkseen. Entisen perheen asemasta kehittyy uusi kanssakäymismuoto miehen ja naisen välille.

Perhe lakkaa tarpeettomana. Kotitalous ei ole enää hyödyksi, koska se tarpeettomasti vieroittaa naisen tuottavammasta työstä. Se ei ole tarpeelli-

nen itse perheen jäsenillekään, koska perheen toisen tehtävän, lasten kasvattamisenkin, ottaa yhteiskunta tehtäväkseen. Entisen perheen asemasta kehittyy uusi kanssakäymismuoto miehen ja naisen välille. Nainen ei ole enää riippuvainen miehestä, vaan omasta työvoimastaan. Ei mies, vaan hänen omien kammiensa työ elättää hänet.

Rinnan työehtojen muuttumisen, työläisnaisen turvallisuuden kasvamisen, entisen purkamattoman, ulkokultaisen, tosin lujan, mutta läpeensä mädän kirkollisen avioliiton häviämisen kanssa katoaa vapaassa toverillisessa liitossa toinen innoittava, pimeä, inhimillisyyttä alentava ja nälkäisten työläisnaisten kamala viitsaus — prostitutsioni.

Prostitutsioonin synnytti tavaratalous ja yksityisomistus. Molempien lakkautettua ei tule enää olemaan naisen "ruumiin" myyntiä.

Hävitköön vanha perhe, ja rakentukoon uusi työläismiesten ja -naisten avioliitto todellisen tasa-arvoisuuden, vapauden ja toverillisuuden tunnusmerkeissä, uudistetussa ja oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa uusille, pysyväisemmille, oikeammille ja valoisammille perusteille.

Ma Toivon

Rauha Maassa

Kirj. George Blad.

Ma toivon, että päivä koittais yli maan,
ja uusi aamu pian sarastaisi;
ma toivon, että vangit vankiloistaan
valoa ja vapautta pian saisi.

Ma toivon sitä mik' on kauneimpaa,
jost raatajat vielä nauttia ei saa. —
Kävis orjat onneaan jo vaatimaan,
ja vapauttaan ylevätä puoltamaan.

Ma toivon aikaa mik' on suurempaa
kuin tuhatvuotten taakse mennyt or;
koetan myös raatajia kehoittaa,
ett alkaisimme valtataisteloon.

Työn tasavaltua toivon maailmahan,
ja että alettais jo sille sijaa tehdä;
luokka laiskurein kun murretaan,
voi silloin orjat onnelansa nähdä.

Kirj.—?

"Rauha maassa, hyvä tahto!"
kansoille taas huudetaan!
kaapuherrat pöntöistänsä
määky joulumessujaan.

Idän mailla tanner vertyy,
kumeasti rummut soi;
kenttiin ruumisvuoret kertyy,
siell' on joulurauha — oi!

"Rauhankyyhky" kyyryissänsä
pistimien suojassa;
—vallat varustuksiansa
parantelee kilvassa.

Sodan kotka räähky: verta!
—teurastamo laajenee.
Huuhkaimet vaan pöntöistänsä:
"Rauha maassa" höpisee.